II

(Besluiten waarvan de publikatie niet voorwaarde is voor de toepassing)

COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 15 november 1988

inzake steunmaatregelen van de Belgische Regering ten behoeve van een onderneming in de petrochemische sector te Ottignies/Louvain-la-Neuve (SA Belgian Shell)

(Slechts de teksten in de Franse en de Nederlandse taal zijn authentiek)

(89/254/EEG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, en met name op artikel 93, lid 2, eerste alinea,

Na belanghebbenden overeenkomstig genoemd artikel 93 te hebben aangemaand hun opmerkingen kenbaar te maken, en gezien deze opmerkingen,

Overwegende hetgeen volgt :

I

Bij brief van 22 december 1987, ontvangen op 4 januari 1988, heeft de Belgische Regering een steunvoornemen aangemeld ten behoeve van een investering van de onderneming SA Belgian Shell te Ottignies/Louvain-la-Neuve, uit hoofde van de wet van 17 juli 1959 (Economische Expansiewet).

Het betreft een voornemen tot steunverlening aan een investering voor de oprichting van een research-laboratorium voor de ontwikkeling van nieuwe petrochemische produkten van hoogontwikkelde technologie en de vervolmaking van bestaande produkten zoals epoxyharsen, polyurethanen, elastomeren, polypropyleen, polyethyleen, polybutyleen, polyvinylchloride en expandeerbare polystyreen. De research zal ook betrekking hebben op de ontwikkeling van nieuwe toepassingen voor deze produkten. Er wordt niet overwogen op de terreinen te Louvain-la-Neuve tot produktie over te gaan.

Nu de petrochemische sector door een belangrijk intracommunautair handelsverkeer wordt gekenmerkt, is de Commissie van oordeel dat de betrokken maatregel een steunmaatregel is in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag. Zij is op grond van de informatie waarover zij beschikt en van die welke haar door de Belgische autoriteiten is verstrekt, van mening dat de maatregel niet lijkt te beantwoorden aan de voorwaarden van artikel 92, lid 3, om voor een van de daarin opgesomde afwijkingen in aanmerking te komen. Zij heeft daarom met betrekking tot deze steunmaatregel de procedure van artikel 93, lid 2, ingeleid.

Bij brief van 11 februari 1988 heeft zij de Belgische Regering aangemaand haar opmerkingen te maken. De overige Lid-Staten zijn op 29 april daarvan in kennis gesteld en belanghebbende derden op 3 mei 1988.

II

De Belgische Regering heeft in het kader van de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag bij brief van 7 april 1988, geregistreerd op 14 april 1988, haar opmerkingen kenbaar gemaakt.

Volgens de Belgische autoriteiten is het te steunen laboratorium specifiek ontworpen voor werkzaamheden van basisresearch en toegepaste experimentele research ten einde nieuwe mogelijke toepassingsgebieden aan te wijzen en te beoordelen, en in het stadium van de industriële basisresearch innoverende produkten van hoogontwikkelde technologie uit te denken die mogelijk aan de vooraf omschreven nieuwe behoeften tegemoet komen.

In het kader van de procedure hebben vier andere Lid-Staten, één onderneming uit de sector en één vereniging de Commissie hun opmerkingen kenbaar gemaakt.

III

De maatregelen van de Belgische autoriteiten bestaan in een rechtstreekse subsidie van 15,6 % van de voorgenomen investeringen (217,015 miljoen Bfr. steun voor een investering van 1 391,125 miljoen Bfr.) en in een vrijstelling van de onroerende voorheffing gedurende vijf jaar met een totaal n.s.e. van 9,56 %.

De petrochemische markt in de Gemeenschap wordt gekenmerkt door intense concurrentie en een levendig intracommunautair handelsverkeer.

De Europese petrochemische industrie bestaat uit een groot aantal ondernemingen — onafhankelijke ondernemingen en dochters van nationale en multinationale chemische en aardoliemaatschappijen — in de onderscheiden Lid-Staten met tussen 550 000 en 600 000 werknemers.

In 1987 bedroeg de totale omzet van de communautaire petrochemische industrie 99,18 miljard ecu. De export binnen de Gemeenschap bedroeg 39,8 miljard ecu of 40,13 % van de omzet.

In 1986 beliep het volume van de intracommunautaire handel bij niet verzadigde ethyleen en propeen andere dan voor carburatie of verbranding een som van respectievelijk 693 en 294 miljoen ecu. Voor butenen, butadiënen en onverzadigde methylbutadiënen en voor styreen lagen die cijfers op 204, respectievelijk 457 miljoen ecu.

De begunstigde van de voorgenomen steunmaatregel, de vennootschap Belgian Shell, is een van de verkoopmaatschappijen van het Royal Dutch Shell-concern, die in de verschillende Lid-Staten zijn gevestigd en zich belasten met de verkoop van aardolie- en petrochemische produkten die in de produktiecentra van het concern in Europa worden vervaardigd. Zo is de voornaamste markt van Belgian Shell België zelf (94 % van de aardolieprodukten en 68 % van de petrochemische produkten). De onderneming behaalt 17,4 % van haar omzet bij petrochemische produkten, waarvan in 1986 32 % naar de overige Lid-Staten werd uitgevoerd.

Gezien het bovenstaande, de situatie van de betrokken markt en de positie van de betrokken onderneming op deze markt, kan de voorgenomen steun het handelsverkeer tussen Lid-Staten ongunstig beïnvloeden en de mededinging vervalsen in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag doordat die steun de betrokken onderneming begunstigt.

Wanneer de financiële hulp van de Staat de positie van bepaalde ondernemingen ten opzichte van andere die haar in de Gemeenschap concurrentie aandoen verstevigt, moet hij worden geacht deze andere ondernemingen ongunstig te beïnvloeden.

De betrokken steun vervalst het spel van de concurrentie door de investeringskosten van het laboratorium te verlagen, hetgeen de betrokken onderneming een voordeel verschaft in de concurrentiestrijd die zij met de overige producenten in de petrochemische sector voert.

IV

Artikel 92, lid 1, behelst het beginsel van de onverenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt van steun die de kenmerken vertoont die daarin zijn genoemd. De in artikel 92, lid 2, van het Verdrag opgenomen afwijkingen van dit beginsel zijn in het onderhavige geval niet van toepassing, gezien de aard en de doelstellingen van de overwogen steunverlening.

Volgens artikel 92, lid 3, van het Verdrag moet steun die verenigbaar kan worden geacht met de gemeenschappelijke markt worden beoordeeld in communautair verband en niet in slechts één enkele Lid-Staat. Ten einde de goede werking van de gemeenschappelijke markt te handhaven en rekening te houden met de in artikel 3, onder f), van het Verdrag neergelegde beginselen moeten de afwijkingen van het beginsel van artikel 92, lid 1, van het Verdrag die in lid 3 van laatstgenoemd artikel zijn vervat, bij het onderzoek van steunregelingen of individuele steunmaatregelen strikt worden geïnterpreteerd.

Met name zijn de afwijkingen slechts van toepassing indien de Commissie vaststelt dat het vrije spel van de krachten op de markt, zonder de steun, op zichzelf niet zou volstaan om de eventuele begunstigden ervan tot initiatieven ter verwezenlijking van een van de nagestreefde doeleinden aan te zetten.

De toepassing van de afwijkingen op gevallen die niet aan zulk een doel bijdragen of zonder dat de steun daartoe nodig is, zou erop neerkomen dat aan industrieën of ondernemingen uit bepaalde Lid-Staten welker financiële positie op kunstmatige wijze zou worden versterkt, voordeel werd verschaft, en dat de omstandigheden waaronder het handelsverkeer tussen Lid-Staten plaatsvindt, ongunstig werden beïnvloed en de mededinging vervalst zonder enige rechtvaardiging uit hoofde van het gemeenschappelijk belang als bedoeld in artikel 92, lid 3.

De Belgische Regering heeft geen enkel argument kunnen aanvoeren op grond waarvan de steun zou kunnen worden gerangschikt onder een van de categorieën afwijkingen in artikel 92, lid 3, en de Commissie heeft zulk een argument evenmin kunnen ontwaren.

Ten aanzien van de afwijkingen in artikel 92, lid 3, onder a) en c), inzake steunmaatregelen ter bevordering van de economische ontwikkeling van bepaalde streken, moet namelijk worden opgemerkt dat de levensstandaard in geen enkele streek van België abnormaal laag is en dat daar nergens een ernstig gebrek aan werkgelegenheid heerst in de zin van de afwijking onder a); ten aanzien van de afwijking onder c) moet worden opgemerkt dat de zone Ottignies/Louvain-la-Neuve in de provincie Brabant waar de betrokken investering geschiedt, niet is opgenomen onder die welke bijzondere regionale steun vereisen krachtens Beschikking 82/740/EEG van de Commissie [1] over de afbakening van ontwikkelingszones in België.

Met betrekking tot de afwijkingen in artikel 92, lid 3, onder b), is duidelijk dat de betrokken steun niet bestemd is om de verwezenlijking van een belangrijk project van gemeenschappelijk belang te bevorderen, noch een ernstige verstoring in de economie van België op te heffen. Specifieke steun aan een enkele onderneming in de petrochemische sector is niet het middel om het soort situaties dat in artikel 93, lid 3, onder b), is beschreven, op te heffen. De Belgische Regering heeft trouwens geen argumenten van deze aard aangevoerd om de betrokken steunmaatregel te rechtvaardigen. De Commissie komt

[1] PB nr. L 312 van 9. 11. 1982, blz. 18.

dus tot dezelfde gevolgtrekkingen als die in het arrest van het Hof van Justitie van 8 maart 1988 in de gevoegde zaken 62/87 en 72/87, overweging 22 en volgende.

Ten slotte moet ten aanzien van de afwijking in artikel 92, lid 3, onder c), ten gunste van steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid te vergemakkelijken, worden overwogen dat de steunmaatregel wel de ontwikkeling van de betrokken onderneming vergemakkelijkt, maar tegelijkertijd de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt, zodanig verandert dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad.

Zoals blijkt uit het communautaire kader voor staatssteun voor onderzoek en ontwikkeling [1] stelt de Commissie zich welwillend op ten aanzien van steun aan projecten van onderzoek of ontwikkeling (O & O).

De betrokken steunmaatregel is echter niet bestemd om bepaalde nauwkeurig omschreven O & O-projecten te financieren, maar draagt voornamelijk bij tot de aankoop van een terrein en het optrekken van een gebouw dat het betrokken laboratorium moet huisvesten (86,9 % van de totale kosten van het project).

De aankoop van natuurwetenschappelijke uitrusting en informaticamaterieel vertegenwoordigt daarentegen slechts 13,1 % van de totale kosten. Bovendien zou het laboratorium, ofschoon het bestemd is voor industriële basisresearch en „experimentele" toegepaste research in dier voege dat wordt gedacht aan de invoering van een permanente dialoog met de universiteiten en een speerpuntindustrie, aanvankelijk klassieke ontwikkelingswerkzaamheden op petrochemisch gebied, onder andere met betrekking tot toepassingstechnieken voor polymeren, toevertrouwd krijgen.

De activiteiten van de onderneming die het te steunen laboratorium opricht, blijven beperkt tot de afzet van aardolie- en petrochemische produkten van Royal Dutch Shell. De exploitatie van de resultaten van de in het laboratorium verrichte research valt derhalve toe aan de onderscheiden produktiecentra van het concern. Toekenning van steun aan het betrokken laboratorium begunstigt zodoende niet slechts de onderneming Belgian Shell, maar ook het concern Royal Dutch Shell in zijn geheel.

De petrochemische markt in de Gemeenschap wordt gekenmerkt door een zekere instabiliteit, die tot uiting komt in sterke cyclische schommelingen bij vraag en aanbod. Zo leidde het ontstaan van overcapaciteit in de tweede helft van de jaren zeventig tot een crisis in het begin van de jaren tachtig die tot uiting kwam in aanzienlijke verliezen. Hoewel de sector — na vermindering van de capaciteiten en een herstel van de vraag — opnieuw winstgevend is geworden, dreigt de uitbreiding van de capaciteit in bepaalde deelsectoren als propyleen en ethyleen en het verschijnen van nieuwe producenten buiten de Gemeenschap (Golf-Staten, Zuidoost-Azië, Oost-Europa) tot nieuwe overcapaciteit te leiden.

De omschrijving en beoordeling van nieuwe potentiële toepassingsgebieden voor petrochemische produkten en het uitdenken van nieuwe produkten zijn in het eigen belang van iedere onderneming in de sector die haar marktpositie wil handhaven of verbeteren.

De moeilijke situatie van de markt in de toekomst en het gevaar van het ontstaan van overcapaciteiten en intrede van nieuwe producenten in aanmerking genomen, moet worden vastgesteld dat goedkeuring van het steunproject ten behoeve van het betrokken laboratorium van Belgian Shell zou neerkomen op het toebrengen van een nadeel aan haar concurrenten dat tot uiting zou kunnen komen in een ongerechtvaardigde teruggang van hun verkopen en/of hun gedwongen terugtrekking uit de markt op middellange termijn.

Gezien de financiële situatie van de moederonderneming en haar belang bij de totstandbrenging van het geplande laboratorium moet worden overwogen dat de voorgenomen steunverlening niet noodzakelijk is en dat de krachten van de markt zouden moeten volstaan om de betrokken investering zonder toekenning van steun te verwezenlijken.

De betrokken steunmaatregel vergemakkelijkt derhalve niet de ontwikkeling van de betrokken sector en verandert de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt op een zodanige wijze dat het gemeenschappelijke belang wordt geschaad in de zin van artikel 92, lid 3, onder c).

Het steunvoornemen van de Belgische Regering voldoet derhalve niet aan de voorwaarden voor toepassing van een van de afwijkingen in artikel 92, lid 3, van het Verdrag,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

België mag het bij brief van 22 december 1987 bij de Commissie aangemelde steunvoornemen ten gunste van een door de onderneming SA Belgian Shell te Ottignies/Louvain-la-Neuve uitgevoerd investeringsprogramma niet ten uitvoer leggen.

Artikel 2

België moet de Commissie binnen twee maanden na kennisgeving van deze beschikking in kennis stellen van de maatregelen welke het heeft genomen om daaraan gevolg te geven.

Artikel 3

Deze beschikking is gericht tot het Koninkrijk België.

Gedaan te Brussel, 15 november 1988.

Voor de Commissie
Peter SUTHERLAND
Lid van de Commissie

[1] PB nr. C 83 van 11. 4. 1986, blz. 2.